

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Identifikation

Kommunenumr. 475	Kommune Rudkøbing		
Kategori Bebyggelsesmønstre, landskabstyper og lokale udviklingstræk (2)			
Lokalitet Rudkøbing			
Emne Gader og pladser		Sted Torvet	
Registreringsdato forår 2002	Registratør JEJ/RM	Arkiv nr.	Løbenr. 48

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Sammenfatning

Kommunenumr. 475	Kommune Rudkøbing	
Emne Gader og pladser		Sted Torvet

Torvet ligger for enden af Rudkøbings to hovedgader. Det har fra begyndelsen fungeret som bymidte og bysamfundets offentlige rum med kirke og retsudøvelse. Pladsen blev også benyttet til handel og omsætning med landboerne, især af varer til byens egen konsum, men også af varer til videresalg. For at alle fik den kortest mulige vej til bymidten findes den altid for enden af hovedgaderne.

Torvet, 1: 2000

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Torvet afspejler med sin rumlighed og bygninger en ca. 800 år gammel bymæssig centralfunktion. Kirken findes stadig, rådhuset danner en ramme om kommunens og byens politiske og administrative liv, men torvepladsens oprindelige karakter og funktion er nedtonet og under funktionstømning på grund af samfundets og bylivets moderne situation. Torverummets sider dannes i dag af bygninger som med enkelte undtagelser er fra den store byfornyelsestid ca. 1840-1890. Mod vest findes af rådhuset fra 1843, mod øst præstegården fra 1760. Begge er fredede.

Torvet er repræsentativt for middelalderens handelskøbstæder og tillige velbevaret og identitetsgivende for Rudkøbing. Med den stilistisk klart afgrænsede bygningsmasse, de velbevarede offentlige bygninger og de klare proportioner danner Torvet i Rudkøbing et kulturmiljø af betydning for landet. Bevaringen af torverummet kræver dog, at dets brolægning, bygninger og oprindelige funktioner vedligeholdes.

Det gamle fotografi af Torvet med den ensartede brolægning viser det "nøgne" byrums fine kvaliteter. Foto fra ca. 1920.

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

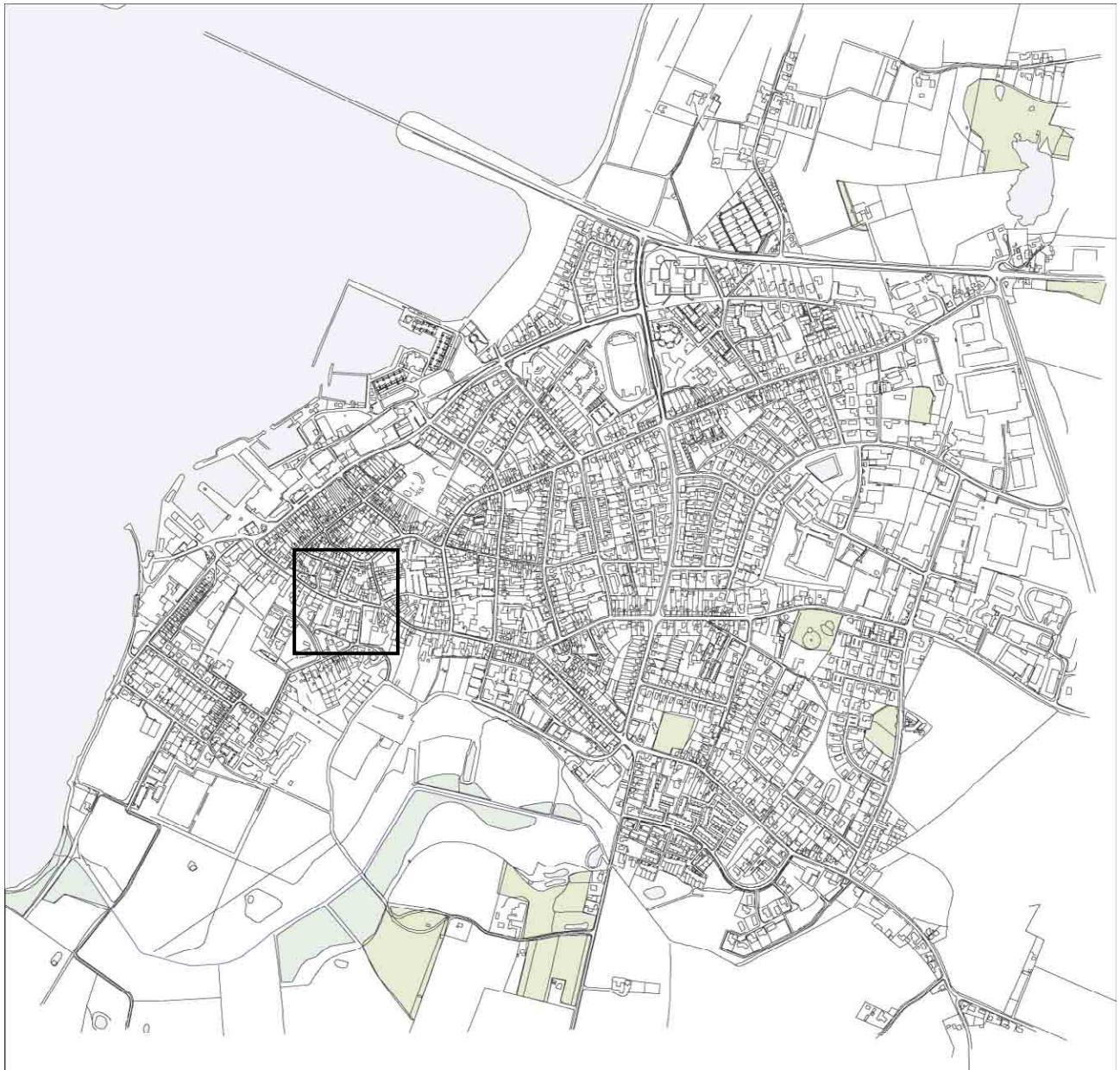
Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Naturgrundlag

Kommunenr. 475	Kommune Rudkøbing	
Emne Gader og pladser		Sted Torvet

Torvet er anlagt på den rygning af Ruebakken som deler bygrunden i en sydøstvendt og en nordvesteksponeret. Rygningen danner et markant, visuelt skel i byen der understreges af de to siders meget forskellige levestedskvaliteter.

Rudkøbing, 1:15.000

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Kulturhistorie

Kommunenr. 475	Kommune Rudkøbing
Emne Gader og pladser	Sted Torvet

Det opstigende terræn fra hovedgaderne spiller en vigtig rolle for Torvets bymæssige kulturlandskab. Både kirken og rådhuset er opført på rygningen, så de visuelt fremstår med en større monumentalitet.

Torvet i Rudkøbing var oprindeligt blot en langagtig udvidelse af hovedgaden Østergade. Den løb op over den rygning som deler bygrunden i en østlig og en vestvendt side og faldt herfra som en åben plads ned mod stranden og skibsbroen.

Alderen af den ældste bebyggelse på Torvets nordside kendes ikke, men den opstod utvivlsomt i middelalderen idet byens ældste kerne regnes for at være Østergades inderste del. Torvets sydside blev næppe fuldt bebygget før sidst i middelalderen, og fortsættelsen i Brogade formentlig først ind gennem 1500-årene. I 1600-årene lå hele den langstrakte, buede sydside over Torvet og Brogade bebygget med gårde og huse ned til stranden. Brogades nordside havde da kun bebyggelse mellem stranden og Ramsherred, mellem Ramsherred og Grønnegade fandtes kirkegårdens gårde. Et rådhus ved hjørnet af Grønnegade opførtes i senmiddelalderen. Småkårsbebyggelsen bag ved opstod i 1700-årenes begyndelse.

På hjørnet af Grønnegade over for rådhuset lå byens tingsted (Torvet 1). Grunden blev bebygget i 1700-årenes første del med "det grevelige kornmagasin" - en bygning under grevskabet Langeland, opført i to stokværk af svært egetømmer. Her stod den i købstaden som et monument over adel og stordrift, men overgik senere til købmandsgården på Torvet 4 og blev nedrevet i 1884.

Kirkegården nedlagdes som begravellesplads i 1812 og en ny anlagdes i Rue som en konsekvens af loven om bykirkegårdenes nedlæggelse af 1805. Med skoleforordningen af 1814 bestemtes det, at der skulle opføres borgerskoler i byerne. Disse reformer var et led i centralstyrets bestræbelser på at modernisere samfundet. I 1835 og 1846 opførte byen den endnu stående skolebygning på Kirkepladsen. Den afløstes i 1921 af skolen på Kastanievej, men var endnu i brug til 2. verdenskrig og anvendes nu til offentlige kontorer.

Foran præstegården og neden for Ruestræde lå en lille dam der er med til at forklare den tilbagetrukne byggelinie på dette sted. Torvet 6 på hjørnet ved Ruestræde var en af byens største købmandsgårde. Den har bygninger fra midten af 1700-årene til 1875. Præstegårdens gavl og sidebygning danner Torvets østlige bund. Den er opført i 1760 på en høj sokkel og dominerede helt bygningsindtrykket i denne del af torvet, og

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

det blev den også ved med selv om nabohusene gik i højden under den store byfornyelse godt 100 år senere.

Kirken dominerede hele det store rum indtil opførelsen af et rådhus på Torvet. Der kendes til rådhus i Rudkøbing fra middelalderens slutning, men de var oprindeligt beskedne. Det ældst kendte brændte i 1580 eller 1610, og det efterfølgende gik til under svenskekrigene i 1659 som lagde byen og rådhuset i ruiner. Indtil 1791 lå de utvivlsomt ganske beskedne rådhus med gavl mod Torvet og bagside langs kirkegårdens gærde. Det nye rådhus vendte facaden mod Torvet og ryggen mod småkårshusene som åbenbart ikke tjente byen til ære.

Rudkøbing Rådhus har hovedfacade i gavlen mod Torvet.

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Torvet 6, set fra Ruestræde var en af Rudkøbings betydeligste købmandsgårde.

Præstegårdens solide bindingsværk lukker Torvets østende og formidler overgangen til Østergade.

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

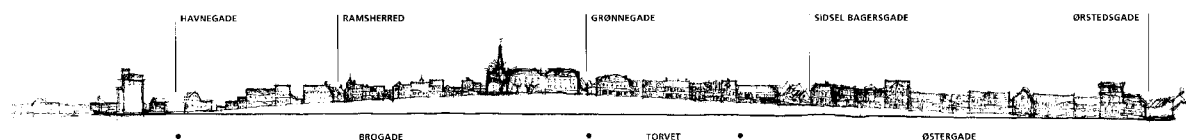
Arkitektur og bebyggelse

Kommunenr. 475	Kommune Rudkøbing	
Emne Gader og pladser		Sted Torvet

Rådhuset fra 1791 afløstes af det nuværende, opført i 1843-1845 efter tegning af arkitekt og bygningsinspektør Jørgen Hansen Koch. Den imponante, klassicistiske bygning tillader at Torvets og Brogades buede sydside stadig kommer til udtryk, men for at udnytte den smalle grund måtte man vende langsiden mod Brogade og placere hovedindgangen i gavlen mod Torvet. I en niche over døren opsattes 1872 en buste af Frederik 7. Sidefløjen opførtes som arresthus i 1882. Den er tegnet af arkitekt C. Lendorf og blev i 1965 indrettet til kontorer og mødelokaler.

I dag er Torvet næsten helt omgivet af klassicistiske huse fra perioden ca. 1860-1890. Torvet 2, det tidligere "Hotel Langeland", er en undtagelse. Det havde et enestående særpræg, men blev nedrevet i 1986 og erstattet af et nybyggeri, som ikke i samme grad evner at fastholde torvepladsens kulturhistoriske indtryk. Indtil da var Rudkøbings torv et af landets bedst bevarede torveområder med alle de klassicistiske bygninger intakte og med præstegården som en markant og arkitektonisk selvfølgelig undtagelse.

Torvet fremstår imidlertid stadig som et særdeles markant og arkitektonisk helstøbt byrum. Det prydes idag af Johannes Bjerg dejlige vandkunst med den lille dreng og fuglen.

Principskitse gennem Rudkøbing langs hovedstrøget fra havnen over Torvet og videre ad Østergade til Ørstedsgade.

Langeland -atlas over byer, bygninger og miljøer

Kulturarvsstyrelsen · Kulturministeriet

Kortlægning og registrering af kulturmiljøer

Torvet i Rudkøbing prydes af Johannes Bjerg dejlige vandkunst.